

Jeszke, Jaromir

"Zygmunt Freud (1856-1939) : badacz umysłu - neurolog - psychoterapeuta",
Ingrid Kästner, Christiana Schröder,
Wrocław 1997 : [recenzja]

Medycyna Nowożytna 7/1, 151-153

2000

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ingrid Kästner, Christiana Schröder, Zygmunt Freud (1856–1939). Badacz umysłu – neurolog – psychoterapeuta. Teksty wybrane, przekład B. Płonka, B. Płonka-Syroka i R. Ziobro, Wrocław 1997, Oficyna Wydawnicza Arboretum, ss. 206, il.

Wydawnictwo Arboretum z Wrocławia wydało w 1997 r. książkę Ingrid Kästner i Christiany Schröder poświęconą Zygmunutowi Freudowi. W wersji oryginalnej wydana w znanej niemieckiej serii *Sudhoffs Klassiker der Medizin* zasługuje na popularyzację także w środowisku polskich historyków nauki. Tytuł książki wprowadza jednak czytelnika w błąd, oczekiwać może on bowiem tylko wyboru tekstów twórcy psychoanalizy i to właśnie z pola jego głównych zainteresowań. Trzecią część książki zajmuje jednak biografia Freuda. Autorki analizując – a nie są tu pionierkami – koleje losu Freuda, nie rozpatrują wszystkich wydarzeń jego życia. Koncentrują swoją uwagę wokół osób i środowisk w sposób istotny kształtujących postawę badawczą młodego Freuda i koncepcje dojrzałego już badacza czy zapewniających recepcję dzieł mistrza. Ta konsekwencja autorek godna jest pochwały, zwrócić na nią powinni uwagę wszyscy ci polscy historycy medycyny, którzy chętnie, może zbyt chętnie, poświęcają się biografistyce w przekonaniu, że to najprostsza forma uprawiania historii nauki. Śledzenie rozmaitych wątków inspiracji i recepcji, wynikających z kontaktów bohatera biografii z wybitnymi uczonymi i opinio-twórczymi środowiskami swojej epoki wymaga wszakże niemałej erudycji i nie ma nic wspólnego z opisem, pojętym przez wielu historyków medycyny jako główna procedura wyjaśniania. Równie ważna jest rezygnacja i wyłączenie z narracji, smakowitych skądinąd, wątków życia, które jednak z kształtowaniem się osobowości uczonego nie mają nic wspólnego. Zawarta w książce niemieckich autorek biografia Freuda spełnia oba warunki. Spotykamy więc nazwiska wielkich uczonych przełomu wieków i tych, mniej znanych, których roli ze wspomnianych już powodów pominąć nie można: Ernesta Wilhelma von Brücke, Theodora Meynerta, Jeana Martina Charcota, Hippolyte Bernheima, Josefa Brauera, Wilhelma Fliessa i wielu innych. Wątki o naukowym charakterze spleatają się rzecz jasna z wątkami osobistymi, z uczuciami, emocjami, ambicjami. Autorki nie wahają się ich eksponować, o ile wpływają one na kształt tworzonych przez Freuda koncepcji. Poznajemy więc tu bardziej subiektywną, „intuicyjną” stronę historii nauki. Postacie tych, którzy zdaniem autorek pozostawili piętno na twórczości Freuda, zostały umieszczone na końcu książki w krótkim słowniku biograficznym. Poza właści-

wym biogramem można znaleźć tam także wybór głównych dzieł bohatera biogramu oraz prac poświęconych tej postaci. Pozwala to czytelnikowi rozwinąć w ramach samodzielnych już studiów te wątki, które po lekturze tej części książki Kästner i Schröder pozostawiły mu uczucie niedosytu.

Owe zasygnalizowane w tytule książki „teksty wybrane” mogą wywołać kolejne zaskoczenie, dotyczą bowiem wczesnego okresu działalności Freuda. Spotkać tu można artykuły na temat przebiegu włókien w ośrodkowym układzie nerwowym, na temat struktury elementów układu nerwowego, tzw. warstwy międzyoliwkowej, na temat działania kokainy, wielokrotnego zapalenia nerwów rdzeniowych i czaszkowych, na temat afazji i tylko trzy studia na temat hipnozy, zapowiadające już późniejszy, główny obszar zainteresowań Freuda. Nie jest to wybór przypadkowy. Autorki, zdaniem współwydawcy książki, Bożeny Płonki-Syroki, wybierając te a nie inne prace kierowały się ich nowatorskością w czasie ich powstawania, niestety nie postrzeganą w ten sposób przez współczesnych. „Można z dużą dozą prawdopodobieństwa stwierdzić – komentuje ten fakt we *Wstępie do wydania polskiego Płonka-Syroka* – że gdyby jedna z prac przyniosła późniejszemu twórcy psychoanalizy dostateczne uznanie oraz prestiż osobisty, o który zabiegał, główny kierunek jego badawczych zainteresowań mógłby być ostatecznie inny od tego, jaki znamy z podręczników historii medycyny XX wieku”. Książka niemieckich autorek jest więc interesującym studium o narodzinach i powstawaniu koncepcji naukowych. Odróżnia ją to od wielu prac historyków nauki, chętniej zajmujących się gotową już teorią czy doktryną i analizujących ją z perspektywy kontekstu uzasadnienia. Książka mówi o tym i w części biograficznej, i przez sam dobór tekstów Zygmunta Freuda. Wydawca w trosce o polskiego czytelnika dodał także wykaz innych prac Freuda tłumaczonych na język polski. Umożliwia to mniej zorientowanemu czytelnikowi, zainteresowanemu postacią Freuda samodzielne studia nad jego pracami. Warto recenzowaną książkę polecić historykowi medycyny zainteresowanemu biografistyką, studentowi medycyny, historykowi i wszystkim, którzy po prostu interesują się historią nauki. Może stanowić ona cenne uzupełnienie naszej wiedzy o twórcy psychoanalizy, wiedzy ciągle przecież niepełnej, choć osoba Freuda fascynuje od wielu lat. Ale w jeszcze większym stopniu może stanowić inspirację do własnych studiów. I to wydaje się być najważniejszą cechą książki Ingrid Kästner i Christiany Schröder. Ich praca nie pretenduje przecież ani do miana monografii o

Freudzie, ani nie posiada aspiracji spełniania roli reprezentatywnego wyboru jego dzieł.

Książka, wydana w miękkiej oprawie, zawiera, poza omówionymi już krótkimi biogramami współczesnych Freudowi lekarzy, bibliografię, indeks osobowy, zdjęcia oraz ilustracje.

Jaromir Jeszke
(Poznań)